

Bognár Pálné Barátnőivel Az Orczy-Parkban

Ez az én baráti köröm tizennégy éves koromban, a negyedik polgáriban. A hat hívő kislány, akik együtt jártunk: Márkus Kati, Grossmann Panni, Noffer Zsuzsi, Mermelstein Évi, Hyskovics Vera, Székely Klári. A kép Gyöngyösön, az Orczy-parkban készült. Mi mindig együtt voltunk, együtt mentünk templomba, buliztunk, az persze ilyen kis ötórás tea volt. Együtt voltunk, amíg el nem vittek, még a gettóban is összeültünk este. Márkus Kati, Székely Klári és én jöttünk csak vissza, Székely Klárral utána is összejártunk, ameddig ő el nem ment Pestre, egyetemre. Miután én felkerültem Pestre, újból elkezdtük tartani a kapcsolatot. Ő aztán elment Izraelbe, de a barátság a mai napig tart, már háromszor voltam nála Izraelben. Márkus Kati szintén ott élt, de már meghalt. Gyöngyösön nem volt zsidó iskola, a testvéreim is világi iskolába jártak, én is a polgári lányiskolába jártam. Nagyon szerettük, mikor keresztény hittanóra volt, mert akkor a zsidó lányoknak lyukasóra volt. Igaz, hogy nekünk meg a rabbi tartott máskor zsidó hittant. Mindenkinek volt hittanóra. Az osztályunkban hat zsidó lány volt. Emlékszem, egyenruhánk volt már az elemiben is, gyönyörű kikeményített kötényeink voltak, fehér, csupa habos, minden reggel tiszta kötényke, s óriási masni -- ez nem volt kötelező, de ez volt a szokás. Aztán a polgáriban már kötelező volt az egyenruha viselete. Ebben kellett iskolába járni, meg minden rendezvényen megjelenni. Kellott lennie egy flanelnek meg egy vékonyknak. Ez egy csíkos, sötétkék és fehér felsőből és egy sötétkék rakott szoknyából állt. Nagyon sok barátom volt az iskolában, mindenfélét csináltunk. Polgárista koromban sokat jártunk moziba is. Annak idején csak iskolai engedéllyel lehetett moziba menni. Az ellenőrző könyvünkbe a szülőknek kellett beírniuk, hogy 'Kérem ekkor és ekkor a lányomat erre és erre a filmre elengedni!', s ezt be kellett mutatnunk. Este hét óra után már nem lehetett a polgárista lányoknak és a gimnazista fiúknak az utcán mászkálni. Háromnegyed hét után öt perccel megjelent a főtéren a gimnázium tornatanára, háromszor végigsétált, és addig úgy kellett eltűnnünk, mint a fene. Jégpályára is jártunk, s ugyanez vonatkozott arra is, háromnegyed hétkor le

kellett pucolni a jégről. Ilyenkor elmentünk sétálni a szőlők alá, ahol nem láttak mások, ha véletlenül meglátott viszont valaki, akkor másnap beírták az ellenőrzőbe. A családukban minden gyereket iskoláztattak. A lányok csak a kereskedelmi középiskoláig jutottak el, mi otthon voltunk. De a fiúk egyetemre mentek mind. Én már nem jutottam el a kereskedelmiig sem, mert engem a négy polgári iskola után nem vettek föl. 1943 szeptemberében kellett volna iskolába mennem, és 1944-ben elvittek. Aztán kinkeservvel pótoltam a későbbiek folyamán, amikor hazajöttem Auschwitzból. Én nem akartam akkor tanulni, de utólag ezt pótolni kellett.